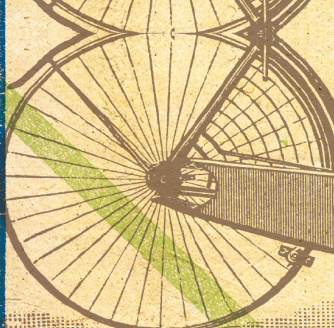

Софія
Андрухович

ФЕЛІКС АВСТРІЯ

В С Л

ФЕЛІКС
АВСТРІЯ

Софія Андрухович

ФЕЛІКС АВСТРІЯ

Роман

Видавництво **С**тарого **Л**ева

Львів – 2015

УДК 821.161.2-3
ББК 84(4УКР)-442
А 66

Софія Андрухович
А 66 Фелікс Австрія [Текст] : роман / Софія Андрухович –
Львів : Видавництво Старого Лева, 2014. – 288 с.
ISBN 978-617-679-082-2

Станіславів кінця XIX – початку XX століття. Звичайне місто на кресах «щасливої Австрії», в якому живуть, страждають, нероздільно закохуються, захоплюються наукою і шарлатанськими виступами всесвітньо знаних ілюзіоністів, розважаються на балах і карнавалах, ходять на шпаци і ховають таємни ці у різьб лених комодах. І на тлі епохи, яка для нащадків щораз більше обростатиме міфами про ідилічне життя, – долі двох жінок, що переплелися так тісно, як стовбури дерев – у нерозривному зв'язку, який не дає ні жити, ні дихати, ні залишитися, ні піти.

УДК 821.161.2-3
ББК 84(4УКР)-442

Reproduced with permission of the Barrow Family
© Gallery Oldham, UK / Bridgeman Images

Along the Shore, 1914 (tempera on silk), Southall,
Joseph Edward (1861-1944) / © Gallery Oldham, UK /
Bridgeman Images

© Видавництво Старого Лева, 2014
© Софія Андрухович, текст, 2014
© Романа Романишин, Андрій Лесів,
дизайн обкладинки, 2014
Усі права застережено

ISBN 978-617-679-082-2

*Ця книжка з'явилась завдяки Андрієві
і Мар'яні, які поруч у всі миті,*

*моїм батькам, які назавжди
зарядили мене підтримкою,*

*Ренаті Середницькій, яка прихистила
і зіграла у своєму затишному домі,*

*Жанні Комар, яка підказала стежку
до основного джерела,*

*Дані Винницькій, музика якої напуває
силами і натхненням,*

*Богдані Матіяш, яка подарувала хрестик,
а також всім іншим людям та
обставинам, мені подарованим.*

*Дякую стипендіальній програмі Міністра
культури і національної спадщини
Республіки Польща Gaude Polonia та
літературній програмі Фонду
«Розвиток України» за можливість
працювати над романом.*

Нема спокою в цьому домі.

Особливо на зимові свята. Карнавал на карнавалі: бал техніків у театральній залі, перший «вовняний» вечір¹ в Музичному товаристві ім. Монюшка, у казино – академічна вечірка, костюмований раут, який організував місцевий «Сокіл», і так на два місяці наперед. На Сильвестра в міському казино першу кадрили танцювало всього двадцять вісім пар. Зате багато гостей було в «Зірці» і в Міщанському товаристві. Весело бавились, кажуть, наші євреї у своєму клубі. Як завжди, королевою балу обрали пані докторову Естер Функельштайн – і справедливо: коли висока пані докторова проходить вулицею, немає жодної людини, яка б не обернулась, не зупинилась, не задивилася вслід; а потім вона все крутиться в думках, як сумна мелодія.

Аделя любить товариські розваги, ще й мене за собою тягає. Я б не ходила, бо добре знаю, як панюньці в зефірних сукнях перешіптуються за Аделиною спиною: «Адель

¹ Так називались танцювальні вечори, популярні в багатьох містах Галичини, на які з огляду на складні часи дами одягались підкреслено стримано.

Ангер ходить на карнавали з домашньою службою, а шлюб взяла з руським трунарем», – але Петро ніколи її не супроводжує, як би я могла відпускати її саму.

Петро не трунар. Він робить статуї на могили і гробівці. І всі ці панюсі ридають гіркими потоками, аж їм синіють носи, коли бачать на кладовищі Петрових скорботних янголів чи мармурових дів із розвіяними косами, що похололи навіки.

Петро працює в майстерні у Казимира Бембновича, на Сапїжинській, навпроти стрімкої німецької кірхи¹. Там, де тополева алея провадить на цвинтар.

Але тепер він закінчує мармурові роботи у нашій катедрі: у головній наві мармур темно-зелений, у бічних – кремовий. Каже, іконостас уже помальований та позолочений. Запроваджують газове освітлення.

Я щодня ношу йому туди обіди: криваву кишку з каші, вуджену солонину, квасолу, печінкові галушки, бульбняки, крокети з гороху. Вулиці погано розчищені від снігу, дрожки² раз по раз застрягають у кучугурах. Сутеніти починає вже після третьої, але ліхтарник не поспішає запалювати ліхтарі. На кожному кроці – зграї розігрітих оковитою хлопів. Міська пропінація³ зробила їм небачений подарунок на свята: літр – 66 центів. Їсти за ці гроші не наїсися, зате нап'єшся так, що не тільки про голод забудеш, але й імені свого не пригадаєш.

А потім не знають, що з собою зробити. Нині вночі ходив один попід вікнами, горлопанив, аби його впустили переночувати. Кричав: не маю де спати, ноги змерзли. І таки

¹ Тут: лютеранська храмова споруда.

² Дрожки – невеликий легкий двокілісний віз на ресорах.

³ Пропінація – монополія власника галицьких маєтків на виробництво і постачання алкогольних напоїв (переважно – пива та горілки) до закладів на своїй території.

знайшов, де їх зігріти: забрала його поліція, мусив загіритися в арешті.

Останнім часом розвелось навколо стільки злодіїв, шахраїв, розбійників, що страшно на вулицю вийти. Хочеться замуруватися в хаті і носа не вистромлювати. А іноді думаєш: а хто сказав, що вдома безпечно? Хто сказав, що і тут на тебе не чигає розбійник – хтось, кому ти довірливо підставляєш свою незахищену шию.

Петро каже: дійшла новина, що з костелу Святої Анни в Озерянах зник старовинний остенсорій¹. І знову – жодних слідів чи свідків, усі двері – на замках і засувах, вікна цілі, всередині – порядок. Так, ніби крізь стіни увійшли світлі ангели і забрали коштовний предмет на Небеса, щоб там із його допомогою славити Ісуса.

Це триває вже досить довго: в Микулинцях, де щойно після пожежі відновили храм, розчинились у повітрі дві золоті патени² – одна із зображенням Вифлеємських ясел, інша – гробу Господнього. Тільки напередодні священик із дияконом таємно сховали тарелі до кованої скрині. Вранці диякон – у крик: скриня розчахнута і порожня, єдиний ключ – у священика, обох їх дотепер тримають в ув'язненні.

У монастирі отців василіан Воздвиження Чесного Хреста Господнього в Бучачі, зведеному на горі Федір, було так. Послушник Бенедикт, ідучи о третій годині ранку зі своєї келії, розташованої в корпусі, що примикає до церкви з правого боку, прямував до стайні годувати коней – і почув крізь стіни, прикрашені пілястрами з позолоченими капітелями коринтського ордера, як об темперамний релігійний

1 Остенсорій (монстрація) – ритуальний предмет у католицькій церкві, призначений для адорації – позалітургійного шанування Святих дарів, освячених у ході євхаристії.

2 Патена – у католицькій церкві – ритуальний предмет у вигляді блюда, на якому зображено сцени Нового Заповіту.

живопис XVIII сторіччя лопочуть крила ангелів. Він не сумнівався ані на мить у природі цих звуків. То було схоже на голубів у дзвіниці, розповідав Бенедикт, тільки розміри птахів мусили б дорівнювати людським.

На ранок виявили безслідне зникнення пасма волосся з відтятої голови Йоанна Предтечі, мощей святої Мундиції, голки з тернового вінця та шматка губки, з якої Ісуса поїли оцтом. Усі ці неоціненні божественні предмети розчинились разом із золотою скринькою, інкрустованою коштовним камінням.

Рабе Давид Моше, засновник Товариства вивчення Тори у Чорткові, повідомив про зникнення з таємних сховків Старої синагоги срібної цукернички на гнутих ніжках та прикрашеної рослинним орнаментом для зберігання плоду етрог¹. Щоправда, лежало в ній щось зовсім інше – але це, мовив рабе, таємниця, яку не можна розголошувати за жодних обставин.

Коли з синагоги у Бродах (міста відчинених дверей і благословенного мудреця Баал Шем Това²) зникли старовинний кіддушний келих, ханукія³ з золотим левом, що іде, та яад, прикрашений смарагдом, хтось несподівано пригадав пантоміму мандрівних бродензингерів⁴, яка розповідала про те, як Господь Саваот переносить до Небесного Єрусалима свій народ: спершу – речі, тоді – храми, тварин, житла,

1 Етрог – цитрусовий плід – один із чотирьох предметів, який використовують у ритуалі під час єврейського свята Суккот.

2 Баал Шем Тов (справжнє ім'я – Ізраель бен Еліезер, 1698-1760) – єврейський цадик, засновник хасидського руху.

3 Кіддушний келих – келих, який використовують у єврейському обряді освячення. Ханукія (дев'ятисвічник) – світильник, який запалюють протягом восьми днів свята Хануки. Яад – спеціальна указка у вигляді руки для читання сувоїв Тори.

4 Бродензингери – групи мандрівних співаків та акторів із міста Бродів, які мовою їдиш співали єврейських народних пісень, доповнювали виступи пантомімами, жартами, танцями.